

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 27 maart 2020 – 11:00 uur d.d. 28 maart 2020 13:00 uur

5.1.2e

Directie Communicatie VWS | Input voor de interdepartementale omgevingsanalyse

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders besmet en/of geïsoleerd Patiënten, medewerkers en bezoekers van gesloten Nederlandse ziekenhuizen 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Zorginstellingen en personeel 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek dat zich (o.a. op sociale media) zorgen maakt Politici

Samenvatting

- De zorg in Nederland zet zich schrap –'het is hét weekend voor de Nederlandse IC's'. Maar dat zal pas het begin zijn, zo is het beeld. Veel vragen en onzekerheden daarbij: kunnen alle ziekenhuizen de toevloed van nieuwe patiënten wel aan? Komen de 1.600 IC-bedden er echt? Gaan de overplaatsingen van patiënten soepel? Zijn er voldoende beschermingsmiddelen? En: zullen de maatregelen na 6 april worden verlengd?
- IC-artsen stralen daarbij uit het nog net aan te kunnen, maar kunnen dat nog niet zeggen mocht de situatie weken of maanden duren. "We draaien echt op 200 procent nu. Daar zijn we op getraind, en iedereen heeft nog reserves. Maar ik weet niet hoe het over drie weken gaat. En als dit maanden duurt, wordt het echt loodzwaar, het trekt een enorme wissel", aldus een IC-arts in Brabant.
- De moeilijke vraag wordt steeds vaker hardop gesteld: "Als de IC's echt overal vol liggen, hoe gaan we dan kiezen tussen wie wel en wie niet een plekje krijgt?" Die vraag sluimert al langer rond, maar komt nu vaker aan de oppervlakte. Veel angst bij specifieke doelgroepen (ouderen, mensen met een beperking), gevoed door eerdere verhalen uit Italië. Men wil meer duidelijkheid over hoe dat scenario er in de praktijk uitziet.
- In het verlengde van bovenstaande punt: Artsen in Noord-Holland hebben op verzoek van het ROAZ telefoontjes gepleegd aan kwetsbare ouderen met de vraag of zij op de IC willen belanden indien zij besmet zouden raken met corona. Dit zorgt voor veel onrust, maar ook boosheid onder ouderen.
- De Nederlandse Vereniging van Ziekenhuisapothekers maakt zich zorgen over een dreigend tekort aan geneesmiddelen voor coronapatiënten op de IC, zoals propofol. "Overheid en ziekenhuizen werken hard om voldoende beademingsapparatuur te krijgen, dat moeten ze ook doen om de juiste medicijnen te krijgen", meent voorzitter Gerard Hugenholtz.
- Ook zorgen over overlijdensgevallen van *niet*-coronapatiënten als gevolgen van uitgestelde behandelingen.
- Nederland lijkt daarnaast inmiddels (voorzichtig) gewend aan de huidige situatie van een intelligente lockdown. Hoewel er nog signalen binnenkomen van plekken waar onvoldoende afstand wordt bewaard (supermarkten, pleintjes), houdt het overgrote deel van Nederland zich aan de adviezen tot social distancing. *In all*: "Corona heeft het vrijgevochten Nederland getemd", zo vat iemand het mooi samen.
- Crisiscommunicatie vanuit de overheid blijft onderwerp van gesprek. De woorden van Rutte ("het moet de volgende keer strakker") zijn aangekomen. Haagse correspondenten zijn benieuwd naar de werking van de nieuwe crisisstructuur: 'kapitein Rutte en minister De Jonge als eerste stuurman en chef crisisbestrijding.'

Karakterisering berichtgeving

- Ook vandaag weer wat meer aandacht voor andere onderwerpen dan corona. Dat is ook terug te zien op de voorpagina's van de weekendkranten. Het deel dat wel over corona gaat, is divers. Er is wat meer ruimte voor achtergrondreportages (IC's in Brabant), interviews met de nieuwe spelers op het coronatoneel (minister Van Rijn, Feike Sijbesma). Ook relatief veel ruimte voor de economische gevolgen van corona met daarbij bespiegelingen op de aanpak van Nederland, Europa en in de rest van de wereld.
- Naast de invalshoek dat komend weekend en volgende week erg spannend gaat worden, is er in de berichtgeving ook plek voor mooie, positieve verhalen. Initiatieven van mensen om elkaar te helpen, steunverklaringen voor zorgpersoneel, supermarktmedewerkers en schoonmakers. En verhalen van de voordelen van een 'quarantaine-light': weer praten met elkaar, zelfreflectie, beter voor het milieu, enz.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Slachtoffers*

- Veel artsen gaan ervan uit dat er verborgen slachtoffers van de coronacrisis zijn, zoals patiënten die op termijn aan een andere aandoening overlijden, zoals kanker, als gevolg van uitgestelde behandelingen. Alle spoedzorg gaat nu door, maar ook iets minder urgente zorg kan levens redden. Frits Rosendaal, hoogleraar klinische epidemiologie van het LUMC, is ervan overtuigd dat er verborgen slachtoffers zullen vallen.
- Er dreigt een groot tekort aan geneesmiddelen voor coronapatiënten op de IC. Patiënten die aan de beademing liggen, worden met bepaalde geneesmiddelen in slaap gehouden. Een aantal van die medicijnen, zoals propofol, zijn bijna niet meer te krijgen. De Nederlandse Vereniging van Ziekenhuisapothekers maakt zich zorgen. Voorzitter Gerard Hugenholtz: "Met de voorraden die er nog wel zijn, kunnen we hooguit een paar weken vooruit. Maar hoe meer patiënten op de ic belanden, hoe nijpender het wordt. (...) De overheid en de ziekenhuizen werken hard om voldoende beademingsapparatuur beschikbaar te krijgen. Maar we hebben dan ook genoeg van de juiste medicijnen nodig".
- Volgens de Johns Hopkins University zijn er wereldwijd 607.965 besmettingen geteld en 28.000 doden. Verenigde Staten (104.000), Italië (86.000) en China (82.000) voeren de lijst aan.

Identiteiten

- MS-patient Niels Vlaar uit Haarlem is twee weken geleden 'gevlucht' naar het vakantiehuis van een collega in Zeeland. Omdat het medicijn dat hij gebruikt zijn immuunsysteem onderdrukt en onbekend is wat het effect van corona daarop zou zijn, wil hij alles doen wat hij kan om te voorkomen dat hij besmet raakt.
- Eerste tienerdode in Frankrijk: 16-jarige Julie is binnen 1 week bezweken aan het virus.

Oorzaken

- Het coronavirus was al voor carnaval aanwezig in Brabant, meldt BN / DeStem op basis van onderzoek onder zorgmedewerkers van de ziekenhuizen ETZ in Tilburg en Amphia in Breda. Ziekenhuisdirecteur Bart Berden van het ETZ hield er al rekening mee dat patiënt nul niet de échte "patiënt nul" zou zijn. Hij noemt carnaval "echt een kickstarter" voor het coronavirus.
- Twee derde tot 80 procent van de corona-patiënten die op de IC liggen, hebben overgewicht, aldus NVIC-voorzitter Gommers. Wat de reden precies is, is niet onderzocht. Maar volgens Gommers kan het ermee te maken hebben dat mensen met overgewicht ook vaker dan gemiddeld suikerziekte hebben en daarmee kwetsbaar zijn voor het virus. Ook zou een zware borstkas het ademen kunnen bemoeilijken.

Scenario's

- Een deel van de biblebelt is mogelijk de nieuwe hotspot waar het virus zich snel verspreidt; het gebied kleurt rood op de kaart van het RIVM. Mogelijke reden: wekelijkse (trouwe) kerkgang van veel mensen aldaar.
- Het farmaceutisch bedrijf Janssen Vaccines uit Leiden denkt een mogelijk corona-vaccin in september op mensen te kunnen gaan testen.
- Datawetenschappers van de TU in Eindhoven verwachten niet dat er de komende dagen een 'kantelpunt' is. Hoogleraar statistiek Van den Heuvel: "Als je naar de cijfers kijkt, zien wij dit in de komende dagen nog niet gebeuren, we zitten wel in de buurt." Hij waarschuwt net als andere wetenschappers ook voor het aantal doden: "Als het aantal nieuwe besmettingen gaat afnemen, zie je dat nog niet meteen terug in het aantal doden per dag. Dat zal de komende week nog toenemen. Er zit minstens vijf tot zeven dagen tussen de tijd dat iemand wordt getest en het moment dat diegene mogelijk overlijdt."
- NOS-verslaggever Lambie verwacht dit weekend geen maatregelen, maar wel een verlenging van de maatregelen dinsdag, want dat zou te horen zijn 'achter de schermen in Den Haag'.

Informatiebehoefte

- Volgens het Rode Kruis Ziekenhuis in Beverwijk mogen er gewoon kaartjes worden gestuurd naar patiënten die zijn opgenomen. Er is geen risico op verspreiding van het virus.
- Onderzoekers van TNO, TU Eindhoven, VCCN en Royal HaskoningDHV hebben een expertpanel gevormd om dringende vragen van ziekenhuizen en andere zorginstellingen te beantwoorden. Bijvoorbeeld: Kan het nieuwe coronavirus zich via ventilatiesystemen verspreiden?

- Er heersen zorgen over zwangerschappen. Verloskundigen zien de volgende vragen en geven antwoorden: Loop ik de kans zelf eerder besmet te raken? (Nee, niet meer dan anderen). Kan mijn kindje voor de geboorte besmet raken? (Nee, het virus kan niet meegegeven worden vanuit de baarmoeder). En wat zijn de gevolgen voor de bevalling?

VWS webcare

- Onrust over 'fase 3', vooral uit de hoek van ernstig meervoudig beperkte mensen die verder wel gezond zijn en nog een lange levensverwachting hebben. Ook veel aandacht bij mensen voor niet-coronabehandelingen die niet doorgaan. Het [AD-artikel](#) over ondernemers die niet terug worden gebeld na hulp te hebben aangeboden bij het leveren van beademingsapparatuur, krijgt zeer veel reacties. Daarnaast geven verschillende fysio's aan dat zij geen recht lijken te hebben op ondersteuning terwijl ze hun werk niet meer kunnen uitvoeren. Een post van VWS over de terugkeer naar de zorg door zangeres Marga Bult zorgt voor veel positieve reacties.

Onderzoek naar herstel en weerstand van oud-coronapatiënten

- Het Erasmus MC doet onderzoek naar hoe mensen die besmet zijn geweest met het coronavirus weerstand opbouwen. De belangrijkste vraag is wat er gebeurt bij mensen die amper ziek worden van het coronavirus.
- Het LUMC opent een polikliniek voor patiënten die in het ziekenhuis opgenomen zijn geweest. Op deze manier wil het ziekenhuis het herstel van de patiënten bevorderen én meer te weten komen over het effect op de lange termijn.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

IC-capaciteit

- Nederland overlegt met Duitsland over de vraag of patiënten daar kunnen worden opgevangen wanneer er in Nederland een tekort aan bedden ontstaat.
- Het ROAZ denkt dat Brabant de verwachte piek van dit weekend, in het aantal coronapatiënten aan te kunnen. Bart Berden: "De druk is hoog, we trekken een enorme wissel op onze medewerkers. Maar volgens de prognoses op dit moment blijft het in balans."

Maatregelen ziekenhuizen

- Ziekenhuis Bernhoven in Uden sluit per direct de kinderafdeling, zodat apparatuur en personeel kan worden ingezet voor de acute zorg aan coronapatiënten.
- Het Jeroen Bosch Ziekenhuis in Den Bosch en ziekenhuis Bernhoven in Uden hebben aan BrabantZorg gevraagd om coronapatiënten van hen over te nemen.
- Het Theaterhotel De Oranjerie in Roermond wordt vanaf vrijdag een zorghotel (Coronacentrum Roermond) om coronapatiënten op te vangen die geen ziekenhuiszorg (meer) nodig hebben.

Testcapaciteit

- Farmaceut Roche deelt de receptuur van een testvloeistof die nodig is voor coronatesten met de overheid. Dat laat het Zwitserse bedrijf vrijdag in een verklaring weten. Dat Roche het recept wil delen, helpt Nederland nog niet uit de brand meent Feike Sijbesma. Ook aan andere benodigdheden voor de tests zijn tekorten: o.a. de plastic plaatjes die in de testmachines van Roche moeten.
- Het laboratorium van onderzoeksinstituut Wageningen Bioveterinary Research voert vanaf maandag testen uit. WBVR heeft voorlopig genoeg materialen om vijfhonderd tot vijftienhonderd tests per dag uit te voeren.
- De Amerikaanse farmaceut Abbott Laboratories heeft een test voor het coronavirus ontwikkeld die binnen een paar minuten tot een kwartier kan opsporen of iemand besmet is of niet.

Beschermingsmiddelen

- Het Zaans Medisch Centrum (ZMC) heeft een methode ontwikkeld waardoor speciale mondmaskers gedisinfecteerd kunnen worden. Door middel van bestraling kan het coronavirus niet overleven.
- DAF Eindhoven heeft mondkapjes en spuitoveralls overgedragen aan de ambulancedienst van de GGD Brabant-Zuidoost.

Palliatieve zorg

- Ziekenhuizen en zorgorganisaties zetten overal in Nederland palliatieve afdelingen op voor coronapatiënten die volgens de artsen snel zullen te komen overlijden.

Acties van thuiszorgorganisaties

- Groningse thuiszorgorganisaties starten komende week met de 'Corona Thuissteams'. De thuiszorgers die deel uitmaken van deze teams, komen niet in aanraking met andere cliënten om zo de kans op besmetting te verminderen en de verspreiding van het virus te vertragen.

Dak- en thuislozen

- Dak- en thuislozen in Eindhoven hebben een overlevingspakket gekregen welke bestaat uit een tent en een slaapzak. De tenten kunnen op straat worden gebruikt, maar ook in de nachtopvang zodat de daklozen afgezonderd van elkaar kunnen slapen en de kans op besmetting kleiner is.
- Voor Utrechtse daklozen die in isolatie moeten wordt er een tijdelijke noodopvang aan de Maliebaan opgezet. Het pand kan volgende week openen en kan voor twee tot drie maanden als noodopvang dienen.

Opstelling van zorgverzekeraars

- Zorgverzekeraars stellen zich tijdelijk niet op als concurrenten, maar werken samen aan oplossingen voor de coronacrisis, zeggen algemeen directeur Petra van Holst van Zorgverzekeraars Nederland, Joep de Groot, bestuursvoorzitter van CZ en Ton van Houten, bestuursvoorzitter van Zorg en Zekerheid. Zorg staat voorop, de financiën moeten maar even wachten.
- Van Houten: "Continuïteit van zorg vinden we het allerbelangrijkste. Verzekerden moeten kunnen rekenen op zorg en zorgaanbieders moeten overeind blijven." Als zorgorganisaties financieel in de problemen komen, kunnen zij voor steun terecht bij de overheid en bij de zorgverzekeraars, zegt Van Houten.

Sportwereld

- Het Mulier Instituut gaat onderzoek doen naar de impact van de coronacrisis op sportverenigingen. Het probeert ook te achterhalen in hoeverre verenigingen zijn geholpen met de afgekondigde noodmaatregelen. NOC*NSF en de KNVB hebben deze informatie nodig voor het overleg met de overheid over eventueel aanvullende maatregelen voor de sport. De KNVB gaat ook een enquête houden onder de bijna 3000 voetbalverenigingen in Nederland. Deze enquête wordt vermoedelijk na het kabinetsberaad van komende dinsdag verspreid.

Maatregelen buitenland

- Landen verlengen lockdownmaatregelen: Frankrijk met 2 weken tot 15 april; België tot 18 april; en Duitsland tot in ieder geval 20 april.
- Het Amerikaanse Congres is akkoord met een steunpakket van ruim 2.000 miljard dollar.
- Curaçaose ingezetenen kunnen na 30 maart voor een periode van in ieder geval twee weken niet meer terug naar huis.
- De isolatie in Wuhan is versoepeld na de maandenlange lockdown. Het verlaten van de stad is nog steeds niet toegestaan, maar mensen mogen er wel weer naartoe reizen.

Betekenisgeving

IC-capaciteit

- Lambie (NOS): "Het wordt ontzettend spannend en men hoopt dat dat coördinatiecentrum in Rotterdam nu zorgt voor landelijke aansturing met militaire precisie en dat dat dan net genoeg is om het de komende weken te redden. Maar of dat gaat lukken is zeer de vraag.

Crisiscommunicatie overheid

- NRC schrijft dat uitleggen wat je bedoelt 'lastig blijkt'. De krant illustreert dit met de uitdrukking van Einstein ("Je moet alles zo simpel mogelijk maken, maar niet simpeler dan dat") –die wet is volgens communicatie-expert Charles Huijskens afgelopen week 'met voeten getreden': de maatregelen zijn onvoldoende in detail uitgelegd en te simpel verteld. Het gevolg: onduidelijkheid over de praktische gevolgen van de maatregelen.
- Volgens andere crisiscommunicatie-experts zit het Kabinet met de communicatie op het juiste pad, maar schort het aan de uitvoering ervan: te veel boodschappers en te weinig concreet en praktisch gemaakt.